

מאדאם קירי

מאת: ס. ינקה, קולוראדו קולג'
S. Janke, Colorado College

בסדרת הביוגרפיות בחרנו להביא הפעם תמצית קורות חייה של מאדאם קירי. סיפור חייה הוא מופת של כשרון, חריצות והתמדה ושזור בו חוט של טראגיות. קורותיה (ולו גם בשורות ספורות) ממחישות ומדגישות את הדרמה האנושית המתחוללת בדרך אל תגליות מדעיות*.

שמה האמיתי היה מריה, בני משפחתה קראו לה מניה, בצרפת היא היתה מרלי והיום היא ידועה בשם מאדאם קירי. היא עצמה גילתה עניין מועט בשמה ובכל הכרוך בנוחות חייה. מאדאם קירי גילתה עניין בלתי נדלה בנושא אחד בלבד - חוקי הטבע. לימים שיסעה את שאלתו של כתב עתון בעניין אישי באמרה - "במדע עלינו להתעניין בדברים, לא באנשים".

מריה סקלודובסקה היתה הצעירה בילדיה של זוג מורים בפולין. אי-לכך גדלה מריה תחת הרושם, כי העולם אינו אלא בית-ספר ענקי ובו מורים ותלמידים בלבד. עד מהרה רכשה את אמנות הקריאה. הוריה עודדו את ילדיהם ללמוד אולם ניסו להביא את מריה מעסוק בלימוד הקריאה בגיל כה צעיר. על כל פנים, מריה שיקעה את עצמה בקריאת ספרים בזה אחר זה. היא היתה מסוגלת להתרכז בקריאתה עד כדי כך שפעם בנו סביבה אחיותיה פירמידה של כסאות ואילו היא לא הגיבה כלל לתנועותיהן. לאחר זמן סגרה את הספר וקמה ממושבה, ובכך מוטטה עליה את הפירמידה. אחיותיה כבר התכוננו ל"שיטיפה" אולם הילדה הצעירה פשוט סיננה, "כמה שזה טפשי" והלכה לה.

כאשר סיימה בהצטיינות את לימודיה בבית הספר התיכון הועידה עצמה מריה להוראה פרטית. אוניברסיטת וורשה לא קבלה נשים ולמריה, כמו גם לאביה, לא היה די כסף כדי לנסוע וללמוד בפריס. אולם עד מהרה גברה תשוקתה ללימודים. היא פנתה לאחותה הבכירה, ברוניה, והציעה לה שיתוף פעולה. מריה תעבוד ותתמוך בלימודי הרפואה של ברוניה בפריס ואחר כך תתמוך ברוניה במריה. התכנית יצאה אל הפועל ומריה מצאה את עצמה נרשמת לסורבון. היא דנה עצמה לשלוש שנות לימודים ובדידות. במשך תקופה זו חיה בחסכנות מירבית, לא הוציאה פרוטה על מותרות ומעט מדי על מזון. פעמים אחדות התעלפה אחר שלא בא אוכל אל פיה בלתי אם תותים ספורים וצנוניות כלילה הקודם. אולם בתום תקופת הבחינות תפסה הנערה הצעירה מפולין את המקום הראשון. היא קבלה את תואר המוסמך במתמטיקה ופיסיקה.

בתקופת לימודיה הכירה מריה את פייר קירי (Pierre Curie), מדען צעיר אשר אך זה גילה את האפקט הפיזו-אלקטרי. הם התאימו בהחלט זה לזו. שניהם הקדישו תשומת לב

Translated with the kind permission of Mr. Paul Stokstad, president of PASCOS Scientific. The illustration is by C. Janke.

* תרגום - אורי לוי

מועטה לנוחות חיי היומיום ושניהם נחנו באהבה עזה לפיסיקה. מקץ שנה נענתה לבסוף מריה להצעת הנישואין של פייר בתנאי ששמלת הנישואין תהיה מספיק פשוטה כך שתוכל ללבשה במעבדה. לאחר נישואיה החלה מריה במחקר לדוקטורט והחליטה להתרכז ברדיואקטיביות. היא פיתחה שיטת מדידה מדוייקת תוך שימוש באלקטרומטר שתוכנן ע"י פייר. לא עבר זמן רב עד שהבחינה כי הקרינה ממחצב האורניום עולה על זו הנפלטת מהאורניום הנקי. אולם הכימאים היו ספקנים. שוב בעזרתו של פייר, קנתה מריה שמונה טון פסולת ממכרה של אורניום, פיתחה שיטה לזיקוק, עבדה ארבע שנים במעבדה ללא ריצוף וללא איורור והפיקה לבסוף 10 מיליגרם של רדיום. על עבודתה זאת זכתה, יחד עם בעלה, בפרס נובל בפיסיקה.

פרסום הכעיס את מאדם קירי ואת בעלה. הם זכו בפרסים ובמדליות אולם לא במעבדה טובה יותר או בציוד משוכלל יותר. הם החליטו שלא לרשום כפטנט את תהליכי הזיקוק שפיתחו ומכך נשכרה תעשית הרדיום הגואה. פייר קירי מצא את מותו בתאונה בשנת 1906; הוא נדרס על-ידי סוד ועגלה, ומאדם קירי המשיכה לבדה את עבודת המחקר בה התחילה יחד עם בעלה. היא נתמנתה פרופסור לפיסיקה בסורבון כיורשת הטבעית של פייר.

למרבה הצער גילתה מאדם קירי לאחר זמן מה כי אין ידה משגת לקנות רדיום לניסוייה. מסע נרחב בארצות הברית בו השתתפה אישית הביא לה את גרם הרדיום הנכסף. היא עבדה ללא הרף במחקר, ואף זכתה בפרס נובל נוסף, הפעם בכימיה, על גילויה.

היא נפטרה ב-1934 ממחלת דם שנגרמה על-ידי הרדיום אשר גילתה.

לקריאה נוספת:

Curie, Eve - Madame Curie, New York, 1937 .